

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 12.10.17

Adam Bodnar

VII.602.7.2016.JZ

**Pan
Wojciech Hermeliński
Przewodniczący
Państwowej Komisji
Wyborczej**

W oparciu o sygnały napływające od obywateli, a także analizy stanu prawnego i praktyki wyborczej, uprzejmie proszę Pana Przewodniczącego o przyjęcie **uwag związanych z zastosowaniem w wyborach urn wyborczych w kontekście zagwarantowania zasady tajności głosowania.**

Ustawodawca, dokonując zmiany ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2017 r. poz. 15 i 1089; dalej jako: Kodeks wyborczy), ustanowił przepis art. 41a, w którym określił, iż urna wyborcza jest wykonana z przezroczystego materiału. W toku debaty autorzy tego pomysłu argumentowali, że ma on znacząco wpływać na transparentność wyborów. Zainteresowanie i oczekiwanie wprowadzenia nowego rozwiązania przez wyborców wydaje się jednak problematyczne. Zgodnie z wynikami badań opinii społecznej przeprowadzonych przez CBOS w grudniu 2014 roku (Komunikat z badań: *Jak zapewnić prawidłowe przeprowadzenie wyborów?*, Warszawa 2015), na konieczność wprowadzenia przezroczystej urny wyborczej wskazało 1,5 % badanych Polaków.

Wprowadzenie urn wyborczych wykonanych z przezroczystego materiału to niewątpliwie poważne wyzwanie z uwagi na konieczność zachowania gwarancji zasady

tajności głosowania. Informacje o stosowaniu od ubiegłego roku nowych urn, m.in. w wyborach uzupełniających **spowodowały zaniepokojenie części wyborców**. W jednej ze skarg skierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich, obywatel wskazał: „**Wrzucając głos do urny nie mam żadnej pewności czy moja karta głosowania nie rozłoży się i zostanie ujawniony mój głos**. Rozumiem i pochwalam cel [...] jakim jest ujednoczenie i unormowanie urn, jednakże w mojej ocenie przezroczysta urna nie spełnia wymagań konstytucyjnych”.

Świadomość występowania takich zagrożeń dla zasady tajności głosowania miał również ustawodawca. Odpowiedzią na nie miało być wprowadzenie w art. 52 Kodeksu wyborczego możliwości wrzucenia przez wyborcę karty (lub kart) do głosowania do urny wyborczej w kopercie.

Z rozwiązaniem takim wiąże się jednak szereg wyzwań. Jak wskazują sygnały napływające do Rzecznika, obywatele nie mają wiedzy o możliwości skorzystania z koperty (m.in. autor cytowanej skargi przesłanej do Rzecznika). Warto pamiętać, że jest to całkowicie nowa, jeśli chodzi o procedurę głosowania w lokalu wyborczym, konstrukcja prawna.

Niewątpliwie więc ważną kwestią jest **skuteczne przekazanie wyborcom informacji o możliwości skorzystania z kopert lub koperty**. Będę bardzo zobowiązany za rozważenie uwzględnienia tej kwestii w materiałach informacyjnych przygotowywanych przez Państwową Komisję Wyborczą (np. w treści materiałów edukacyjnych dotyczących wyborów samorządowych).

Dotychczasowe doświadczenia z organizowania wyborów uzupełniających z zastosowaniem urn z przezroczystego materiału i możliwości wykorzystywania kopert, uwypuklają również **poważną rolę odpowiedniego przygotowania członków obwodowych komisji wyborczych** w tym zakresie. Istotne jest skuteczne uregulowanie kwestii informowania o nowej możliwości i czynności przekazywania kopert przez komisję obwodową wyborcom pobierającym karty do głosowania (m.in. w wytycznych dla tychże komisji).

Pragnę podkreślić, że na powyższe kwestie wskazywali także uczestnicy seminarium pt.: „*Konieczne zmiany w polskim prawie wyborczym - rozważania w kontekście raportu OBWE*”, które odbyło się w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich dnia 28 marca 2017

roku. Na spotkaniu tym, z udziałem ekspertów Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, formułowano liczne obawy dotyczące stosowania urn wyborczych z przezroczystego materiału w kontekście wypełniania zasady tajności głosowania.

Podobne wypowiedzi, w tym niepokojące przykłady z dotychczasowej praktyki wyborczej wyborów uzupełniających, były przedstawiane przez uczestników seminariów oraz konferencji poświęconych najważniejszym wyzwaniom i koniecznym zmianom w prawie wyborczym, które odbyły się w ostatnich miesiącach (m.in. *„Realizacja zasady tajności głosowania w polskim systemie wyborczym”*, *„Wyzwania współczesnego prawa wyborczego”* w Toruniu, czy *„Aktualne problemy prawa wyborczego”* w Częstochowie).

Po raz pierwszy na szeroką skalę procedura głosowania z wykorzystaniem nowych urn i możliwości korzystania z kopert na karty do głosowania zostanie zastosowana w wyborach samorządowych w 2018 roku. Są to wybory charakteryzujące się dużym stopniem skomplikowania. W kontekście korzystania z koperty lub kopert, opracowanie odpowiedniej procedury będzie szczególnie ważne, każdy bowiem wyborca będzie korzystał w ramach głosowania z kilku (trzech lub czterech) kart do głosowania.

Mając to na uwadze, działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2017 r., poz. 958) zwracam się do Pana Przewodniczącego z uprzejmą prośbą o rozważenie powyższych uwag w celu zapewnienia lepszej ochrony praw obywatelskich. Będę wdzięczny za powiadomienie mnie o zajętych w tej sprawie stanowisku.